

KORONAVİRÜSE (COVID-19) KARŞI GÜVENCE ARAYAN DAVRANIŞ: TÜRKÇE GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMASI**Dr. Ramazan KIRAC**

ORCID ID: 0000-0002-8032-1116

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Arş. Gör. Adil AYDOĞDU

ORCID ID: 0000-0003-3940-9412

Selçuk Üniversitesi

Öğr. Üyesi Ali GÖDE

ORCID ID: 0000-0002-6865-6298

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, “Koronavirüse Karşı Güvence Arayan Davranış Ölçeği (KKGADÖ)”nin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliğini uygulamaktır. Nicel araştırma deseni kullanılarak yapılan çalışmanın verileri anket yöntemi ile toplanmıştır. Kolayda örneklem yöntemi kullanılarak 431 kişi araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırma verilerinin toplanmasında hazırlanan kişisel bilgi formuna ek olarak, KKGADÖ ve “Koronavirüs Anksiyete Ölçeği (KAÖ)” kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu kapsamında bireylerin; cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, eğitim durumu, çocuk durumu ve günlük ortalama internet kullanma durumu yer almıştır. Türkçe’ye uyarlanan ölçeğin, kapsam geçerliliği, yapı geçerliliği ve bağlam geçerliliği yapılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlik analizleri yapılarak, KKGADÖ’nün Cronbach Alpa değeri 0,790 ve KAÖ’nün Cronbach- Alpa değeri 0,864 olarak tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin %23,9’u erkek %76,1’i kadındır. Katılımcıların %19,7’si evli, %80,3’ü’i bekârdır. Bireylerin %83,8’inin çocuğu yoktur ve katılımcılar genel itibari ile genç yetişkinlerden oluşmaktadır. Eğitim durumları açısından katılımcıların %62,4’ü lisans mezunudur. Günlük internette geçirdikleri zamana göre katılımcıların % 5,1’i 1 saat, %11,1’i 1-2 saat, %18,1’i 2-3 saat, %26,5’i 3-4 saat ve % 39,2’si ise internette 4 saat ve üzeri zaman geçirmektedirler.

KKGADÖ 5 maddeden oluşmaktadır ve yapı geçerliliği sonucunda iyi uyum gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırmanın bağlam geçerliliği sonucunda KKGADÖ ile KAÖ arasında pozitif düzeyde düşük bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre anksiyete arttıkça güvence arayan davranış da artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs, Covid-19, Güvence Arayan Davranış, Anksiyete, Ölçek Uyarlama

ASSURANCE SEARCH BEHAVIOR AGAINST CORONAVIRUS (COVID-19): TURKISH VALIDITY AND RELIABILITY STUDY**ABSTRACT**

The aim of this study is to apply the Turkish validity and reliability of the "Coronavirus Reassurance-Seeking Behaviors Scale (CRSBS)". The data of the study, which was conducted using the quantitative research design, were collected by the survey method. 431 people were included in the study using the convenience sampling method. In addition to the personal information form prepared for the collection of the research data, CRSBS and the “Coronavirus Anxiety Scale (CAS)” were used. Within the scope of personal information form, individuals; gender, age, marital status, educational status, child status and average daily internet usage status. The scope validity, structure validity and context validity of the scale, which was adapted to Turkish, were made. By performing the reliability analysis of the scales used in the study, the Cronbach's Alpa value of the CRSBS was found to be 0.790 and the Cronbach-Alpa value of the CAS as 0.864. 23.9% of the individuals participating in the

study are men and 76.1% are women. 19.7% of the participants are married and 80.3% are single. 83.8% of individuals have no children and the participants are generally young adults. In terms of educational status, 62.4% of the participants are undergraduate. According to the time they spend on the internet daily, 5.1% of the participants 1 hour, 11.1% 1-2 hours, 18.1% 2-3 hours, 26.5% 3-4 hours and 39% 2 of them spend 4 hours or more on the internet.

CRSBS consists of 5 items and as a result of the construct validity, it has been determined that it has a good fit. As a result of the context validity of the study, a low positive correlation was found between CRSBS and CAS. Accordingly, as anxiety increases, assurance-seeking behavior increases.

Keywords: Coronavirus, Covid-19, Assurance Seeking Behavior, Anxiety, Scale Adaptation

1. GİRİŞ

Dünya üzerinde geçmişten günümüze birçok salgın hastalık meydana gelmiş ve bu salgın hastalıklar çok sayıda insanın hayatını kaybetmesiyle sonuçlanmıştır. Bu salgın hastalıkların geride kalan insanlarda ise, fiziksel ve psikolojik pek çok etkileri olmuştur. Son olarak Aralık 2019'da ortaya çıkan küresel salgının başladığı günden bu yana, COVID-19 pandemisi, dünya çapında önemli fiziksel, psikolojik stres ile yüksek morbidite ve mortalite oranlarına neden olmaya devam etmektedir (Jungmann ve Witthöft, 2020). COVID-19 pandemisinin olumsuz etkileri tüm dünyada korkutucu bir şekilde kendini göstermektedir. Ölümün sayısı, kitlesel işsizlik ve karantina önlemleri endişe verici oranlarda artmaya devam ederken, bu sağlık krizinin psikolojik bedelinin daha da kötüleşebileceği düşünülmektedir (Lee, Jobe, Mathis ve Gibbons, 2020; Asmundson ve Taylor, 2020). Bunun yanında koronavirüse yakalanan kişileri tespit etmek için alınabilecek önlemlere büyük önem verilirken, bu pandemiden etkilenen kişilerin ruh sağlığına yönelik ihtiyaçlarının belirlenmesi nispeten ihmal edilmiştir (Xiang vd., 2020).

Özellikle bulaşıcı hastalıkların neden olduğu kitlesel trajedilerin, nüfus içerisinde birçok kişinin psikolojik ve davranışsal özellikleri üzerinde büyük sıkıntılara neden olduğu bilinen yüksek korku ve endişe dalgalarını tetiklediği düşünülmektedir (Lee, 2020; Balaratnasingam ve Janca, 2006). Buna paralel olarak COVID-19 ile enfekte hastalarda yüksek depresyon (% 50,7), travma sonrası stres (% 73,4), yaygın anksiyete (% 44,7) ve uykusuzluk (% 36,1) problemlerinin görüldüğü ortaya çıkmıştır (Evren, Evren, Dalbudak, Topcu ve Kutlu, 2020; Bo vd., 2020). Geçmiş dönemlerde yaşanan küresel salgınlarının psikolojik etkisi üzerine yapılan araştırmalar, pandemiye bağlı anksiyete ile artan stres semptomları, bulaş endişeleri, sağlık kaygısı, travma sonrası stres arasında açık bir şekilde bağlantılar ortaya koymalarına rağmen, bu rahatsız edici bulgulara yönelik henüz önleyici adımlar atılamamıştır (Lee, 2020).

Küreselleşen dünyada sosyal medyanın ve iletişim kanallarının yaygın kullanımı, COVID-19'a yakalananlar hakkındaki ölümler ve iyileşmeler hakkında bilgileri elde etmede son derece etkilidir (Torales, O'Higgins, Castaldelli-Maia ve Ventriglio, 2020). Fakat bununla birlikte salgın döneminde artan yeni vaka ve ölümler hakkında sosyal medya ve diğer iletişim kanallarında oluşan bilgi kirliliği ve ülke yöneticilerinin aldıkları kararlar dünyada karmaşık, sürekli gelişen ve değişen bir durum ortaya çıkarmıştır (Rubin ve Wessely, 2020). Bu süreçte insanların sağlık kurumlarına ulaşamama, her an enfekte olabilecek olma, gıda kıtlıklarının yaşanacağı korkusu vb. düşünceler, bireylerde pek çok önemli psikolojik etkiler doğurmuştur (Biçer, Çakmak, Demir ve Kurt, 2020).

COVID-19 salgını döneminde insanların daha çok fiziksel sağlığı üzerinde durulmaktadır. Ancak insanların yaşamlarında daha önce olmayan karantina, sosyal mesafe ve izolasyon gibi süreçlerinin ortaya çıkması, insanlarda panik atak, depresyon ve anksiyete gibi çok çeşitli psikolojik sorunlarla birlikte, koronavirüse karşı güvence arayan davranışları da tetiklemiştir. Dünya genelinde COVID-19 ile ilgili araştırma sayısı gün geçtikçe artarken, salgının neden olduğu koronavirüse karşı güvence arayan davranışlar konusunda yapılmış araştırma sayısı oldukça azdır. Türkçe literatürde koronavirüsün insanlarda neden olduğu etkilere karşı güvence arayan davranış düzeyini ölçecek geçerli ve güvenilir bir ölçeğin bulunmaması nedeniyle, bu çalışmanın literatürde olan bir eksikliği tamamlaması yönünden önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada, KKGADÖ'nün Türkçe

geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılarak, Türkçe literatüre geçerli, güvenilir ve araştırmacılar tarafından kolaylıkla kullanılabilir bir ölçek kazandırmak amaçlanmıştır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı, Lee, Jobe, Mathis ve Gibbons (2020) tarafından geliştirilen KKGADÖ'nün Türkçe güvenilirlik ve geçerliliğini uygulamaktır. Araştırmada nicel araştırma deseni kullanılmıştır. En basit anlamıyla nicel araştırma, verilerin toplanmasını ve analizini gerektiren çalışmalardır. Tanımlayıcı araştırmaların en belirleyici özelliği ise araştırma sonuçlarının bir durumu tanımlıyor ancak bu durumu açıklamak üzere karşılaştırmalar yapmıyor oluşudur (Büyüköztürk, Kılıç Çakma, Akgün, Karadeniz, ve Demirel, 2013).

Araştırma yetişkin bireyler üzerine uygulanmıştır. Araştırmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak örneklem büyüklüğünün belirlenmesi amacıyla Coşkun, Altunışık, Bayraktaroğlu, ve Yıldırım (2017) tarafından oluşturulan belirli evrenler için muhtemel örneklem sayıları tablosundan faydalanılmıştır. Araştırmanın örnekleme 431 birey dâhil edilmiştir. Araştırmanın verilerinin toplanmasında kişisel bilgi formu, KKGADÖ ve KAÖ kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu kapsamında bireylerin; cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, eğitim durumu, çocuk durumu ve günlük ortalama internet kullanma saati olmak üzere toplam 6 ifade yer almaktadır. Araştırmada, Lee et al. (2020) tarafından geliştirilen KKGADÖ'nün yanında bağlam geçerliliği için Lee (2020) tarafından geliştirilen; Biçer, Çakmak, Demir, ve Kurt (2020) tarafından Türkçe'ye uyarlanan KAÖ kullanılmıştır. Ölçeklerde bireylerin son iki hafta içerisinde koronavirüse karşı verdikleri tepkiler değerlendirilmiştir. Her iki ölçek de tek faktörlü, 5 maddeden oluşmakta olup Likert tarzda oluşturulmuştur. Değerlendirme 1 "Hiçbir zaman", 2 "Nadiren (Bir iki defadan/ günden az)", 3 "Birkaç defa (Birkaç gün)", 4 "7 defadan (günden) fazla", 5 " Son iki haftada neredeyse her gün" şeklindedir. Ölçekte ters ifade bulunmamaktadır. Ölçekten alınan puanların, 5'e yaklaştıkça güvence arayan davranışların artmakta olduğunu, 1'e doğru indikçe güvence arayan davranışların azalmakta olduğunu ifade eden maddeler yer almaktadır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizi SPSS 26 ve LISREL paket programları yardımıyla yapılmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizlerinin yapılmasında Cronbach Alpha kat sayısı değeri ve faktör analizi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

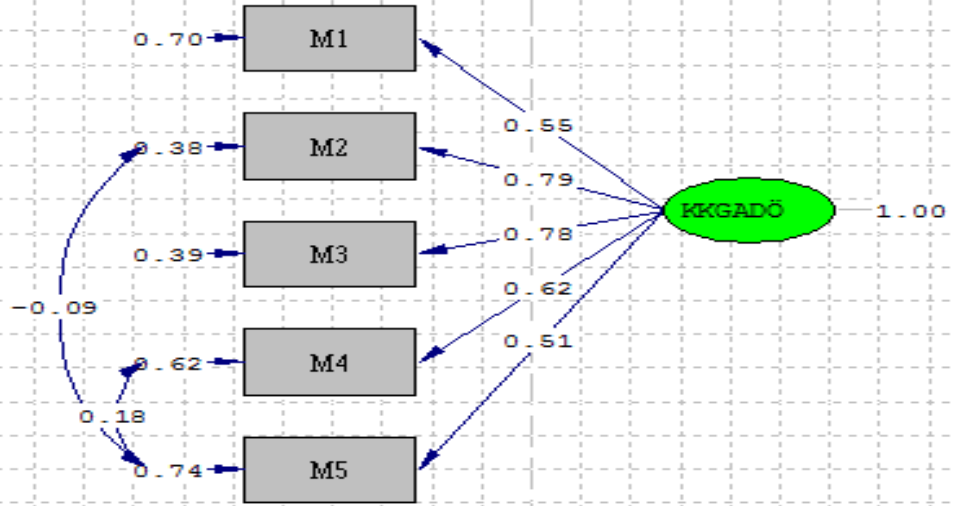
Araştırmaya katılmayı kabul eden bireylerin %23,9'u erkek, %76,1'i kadındır. Katılımcıların %19,7'si evli, %80,3'ü'ü bekârdır. Bireylerin %83,8'inin çocuğu yoktur ve katılımcılar genel itibari ile genç yetişkinlerden oluşmaktadır. Eğitim durumları açısından katılımcıların %62,4'ü lisans mezunudur. Günlük internette geçirdikleri zamana göre katılımcıların %5,1'i 1 saat, %11,1'i 1-2 saat, %18,1'i 2-3 saat, %26,5'i 3-4 saat ve %39,2'si ise internette 4 saat ve üzeri zaman geçirmektedirler.

Araştırmada ölçeğin geçerliliğine ilişkin olarak dil geçerliliği, kapsam (içerik) geçerliliği, yapısal geçerlilik ve bağlam geçerliliği yapılmıştır.

Kapsam geçerliliği, ölçek maddelerinin, ölçülmek istenen durumu ne derecede temsil ettiğini belirlemek için yapılmaktadır (Nazlı ve Oğuz, 2018). Uzman kişiler veya araştırma alanına hâkim kurumlar tarafından ölçeğin temsil gücüne ilişkin olarak yargılar belirtilmektedir. Belirtilen bu yargılar esas alınarak, ölçeğin içerik geçerliliği hakkında bir sonuca ulaşılmaktadır (Kurtuluş, 2004). Ölçeğin Türkçe'ye çevirisi uzman kişiler tarafından yapıldıktan sonra, son halinin tekrardan İngilizceye çevirisi yapılmış olup final kontrolleri yapılmıştır.

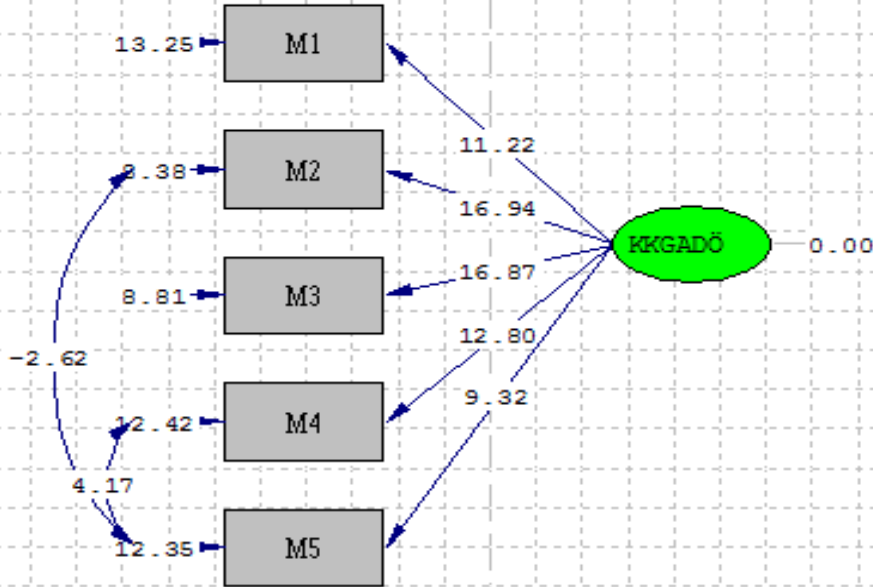
Çalışmanın ikinci aşamasında önce yapısal geçerlilik analizi, daha sonra bağlam geçerliliği yapılmıştır. Bir yöntem olarak faktör analizi, bir ölçeğin yapısal geçerliliğinin test edilmesinde kullanılmaktadır (Işık, 2011). Faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ve keşfedici faktör analizi (KFA) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Loehlin ve Beaujean, 2016).

Bu araştırmada tek alt boyutta toplanan 5 maddeden oluşan KKGADÖ'nün yapı geçerliliğini test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır. Analiz sonucunda uyum iyiliğini iyileştirmek için; önce 4 ile 5 ve daha sonra 2 ile 5 maddeleri arasında kovaryans yapılarak tekrardan DFA yapılmıştır. Ölçeğe ait model (path grafiği) Şekil 1'de ve uyum iyiliği indeksleri Tablo 1'de verilmiştir.

Chi-Square=7.29, df=3, P-value=0.000, RMSEA=0.058

Şekil 1. KKGADÖ'yu Oluşturan İfadelere İlişkin Path Grafiği (Standart Katsayılar)

Chi-Square=7.29, df=3, P-value=0.000, RMSEA=0.058

Şekil 2. KKGADÖ'yu Oluşturan İfadelere İlişkin Path Grafiği (t Değerleri)

Görüldüğü üzere ölçek maddelerine ait t değerleri verilmiştir. Yapılan analizler doğrultusunda, Faktörler içerisinde yer alan tüm maddelerin (gözlenen eğişken) kendi örtük değişkenini temsil etme düzeyi 0,05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Belirtilen 20 madde için hesaplanan t değerleri 0,05 anlamlılık düzeyi için belirlenen kritik değer olan 1.96'dan büyüktür

Tablo 1. DFA'da Kullanılan Uyum İyiliği Değerleri

İndeks Değerleri	Normal Değer	Kabul Edilebilir Değer	Model Değerleri
x ² /sd	<2	<5	7,290 / 3= 2,430
GFI	>0.95	>0.90	0,993
AGFI	>0.95	>0.90	0,966
CFI	>0.95	>0.90	0,993

RMSEA	<0.05	<0.08	0,058
RMR	<0.05	<0.08	0.021
NFI	>0.95	>0.90	0.988

Tablo 1’de ölçeğin uyum iyiliği indeks değerlerine ve normal ve kabul edilebilir uyum iyiliği indeks değerlerine yer verilmiştir. Buna göre ölçeğe ait Ki-Kare (χ^2) /Serbestlik Derecesi (df)= 2,430; Uyum İyiliği İndeksi (GFI)= 0,993; Uyarlanmış Uyum İyiliği İndeksi (AGFI)= 0.966; Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI)= 0,993; Ortalama Hata Karekök Değeri (RMSEA)= 0,058; Kök Artık kareler Ortalaması (RMR)= 0,021; Ölçeklendirilmiş Uyum İndeksi (NFI)= 0,988 olarak tespit edilmiştir. Bu uyum iyiliği ile, indeks değerlerinin iyi uyum ve kabul edilebilir uyum gösterdiği söylenebilecektir (Hooper, Coughlan, ve Mullen, 2008; Munro, 2005; Rose, Peters, Shea, ve Armstrong, 2004; Şimşek, 2007; Wang ve Wang, 2019).

Tablo 2. KKGADÖ’nün Maddelerinin Anlamlılık İfadeleri

İfade	S.E.	C.R.	P
Madde 1	0,115	8,555	0,000
Madde 2	0,126	10,270	0,000
Madde 3	0,128	10,410	0,000
Madde 4	0,120	9,189	0,000
Madde 5	0,106	7.544	0,000

***P<0,001

Tablo 2’de görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda KKGADÖ’yü oluşturan 5 ifadenin faktör yükleri anlamlı bulunmuştur (p<0,001).

Tablo 3. KKGADÖ ve KAÖ Güvenilirliğine İlişkin Bulgular

	n	İfade Sayısı	Cronbach Alpha
Koronavirüse Karşı Güvence Arayan Davranış	431	5	0,790
Koronavirüs Anksite	431	5	0,864

Tablo 3’de görüldüğü üzere KKGADÖ ve KAÖ Cronbach Alpha değeri verilmiş olup, ölçeklerin güvenilirliği 0,790 ve 0,864 çıkmıştır. Bu değerler ölçeklerin güvenilir olduğunu göstermektedir (Özdamar, 1999).

Tablo 4. KKGADÖ ve KAÖ Arasında Bağlam Geçerliliği

	1
1-Koronavirüse Karşı Güvence Arayan Davranış	r ,316**
2-Koronavirüs Anksite	p ,000
	n 430

**P<0,001

Tablo 4’de görüldüğü üzere bağlam geçerliliği için KAÖ kullanılmıştır. KKGADÖ ile KAÖ arasında pozitif düzeyde düşük bir ilişki tespit edilmiştir. Analiz sonucuna göre bireylerin anksiyete düzeyleri arttıkça güvence arayan davranışları da artmaktadır.

4. SONUÇ

Koronavirüse yakalanma korkusundan dolayı bireyler güvence arayan davranışlar sergilemektedir. Bu davranışların birçoğunu gün içerisinde yapmaktayız. Koronavirüse yakalanıp yakalanmadığımızı anlamak için; ateşimizi ölçeriz, bilgi arama davranışı sergileriz, semptomlarla ilgili videolar izleriz, başka kişilerle bilgilerimizi paylaşıyoruz ve bu konuda uzman kişilerden yardım isteriz. Bu davranışlarımız sonucu koronavirüse yakalanıp yakalanmadığımız hakkında kendimizce bir sonuca varırız. Bu sonuç ya bizi rahatlatacak ya da daha da tedirgin hale getirecektir. Bu araştırmada bireylerin güvence arayan davranışını gösteren bir ölçek uyarlanması yapılmıştır. Lee et al. (2020)

tarafından geliştirilen KKGADÖ'nün Türkçe uyarlanmış hali aşağıda yer almaktadır. (Bireylerin son iki hafta içerisinde koronavirüse karşı sergiledikleri güvence arayan davranışların sıklıkları sorulmuştur. Değerlendirme 1 "hiçbir zaman", 2 "Nadiren (Bir ikidefadan/ günden az)", 3 "Birkaç defa (Birkaç gün)", 4 "7 defadan (günden) fazla", 5 " Son iki haftada nerdeyse her gün" şeklindedir.)

- Madde 1 Koronavirüs hastalığına yakalanıp yakalanmadığımı anlamak için ateşimi ölçtüm.
- Madde 2 Koronavirüs hastalığının belirtilerine sahip olup olmadığımı anlamak için internetteki bilgilerden faydalandım.
- Madde 3 Koronavirüse yakalanıp yakalanmadığımı anlamak için okumalar yaptım ya da videolar izledim.
- Madde 4 Koronavirüse yakalanıp yakalanmadığımı anlamak için semptomlarım (belirtilerim) hakkında başka insanlarla konuştum.
- Madde 5 Koronavirüse yakalanıp yakalanmadığımı anlamak için semptomlarım hakkında bir tıp uzmanı (sağlık çalışanı/profesyonel) ile konuştum.

KAYNAKÇA

- Asmundson, G., ve Taylor, S. (2020). Coronaphobia: Fear and the 2019-nCoV outbreak. *Journal of anxiety disorders*, 70, 102196. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2020.102196>
- Balaratnasingam, S., ve Janca, A. (2006). Mass hysteria revisited. *Current Opinion in Psychiatry*, 19(2), 171-174.
- Biçer, İ., Çakmak, C., Demir, H., ve Kurt, M. E. (2020). Koronavirüs anksiyete ölçeği kısa formu: Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25(Supplement 1), 216-225.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakma, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Bo, H. X., Li, W., Yang, Y., Wang, Y., Zhang, Q., Cheung, T., ... ve Xiang, Y. T. (2020). Posttraumatic stress symptoms and attitude toward crisis mental health services among clinically stable patients with COVID-19 in China. *Psychological medicine*, 1-2.
- Coşkun, R., Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S., ve Yıldırım, E. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya Kitabevi.
- Evren, C., Evren, B., Dalbudak, E., Topcu, M., ve Kutlu, N. (2020). Measuring anxiety related to COVID-19: A Turkish validation study of the Coronavirus Anxiety Scale. *Death Studies*, 1-7.
- Hooper, D., Coughlan, J., ve Mullen, M. R. (2008). Structural equation modelling: Guidelines for determining model fit. *Electronic journal of business research methods*, 6(1), 53-60.
- Kurtuluş, K. (2004). Pazarlama Araştırmaları, . In: Literatür Yayıncılık 7. Baskı, İstanbul.
- Lee, S. A. (2020). Coronavirus Anxiety Scale: A brief mental health screener for COVID-19 related anxiety. *Death Studies*, 44(7), 393-401. doi:10.1080/07481187.2020.1748481
- Lee, S. A., Jobe, M. C., Mathis, A. A., ve Gibbons, J. A. (2020). Incremental validity of coronaphobia: Coronavirus anxiety explains depression, generalized anxiety, and death anxiety. *Journal of Anxiety Disorders*, 74, 102268-102268. doi:10.1016/j.janxdis.2020.102268
- Loehlin, J. C., ve Beaujean, A. A. (2016). *Latent variable models: An introduction to factor, path, and structural equation analysis*: Taylor ve Francis.
- Munro, B. H. (2005). *Statistical methods for health care research* (Vol. 1): lippincott williams ve wilkins.
- Nazlı, K., ve Oğuz, I. (2018). Hasta güçlendirme ölçeğinin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği. *İşletme Bilimi Dergisi*, 6(1), 27-42.
- Işık, O. (2011). *Algılanan Kalitenin Hastane Marka Değerine Etkisi: Tüketici Değerlendirmesi*. (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi
- Jungmann, S. M., ve Witthöft, M. (2020). Health anxiety, cyberchondria, and coping in the current COVID-19 pandemic: Which factors are related to coronavirus anxiety?. *Journal of anxiety disorders*, 73, 102239. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2020.102239>

- Özdamar, K. (1999). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizleri-1 SPSS-Minitab, 2*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Rose, A., Peters, N., Shea, J. A., ve Armstrong, K. (2004). Development and testing of the health care system distrust scale. *J Gen Intern Med, 19*(1), 57-63. doi:10.1111/j.1525-1497.2004.21146.x
- Rubin, G. J., ve Wessely, S. (2020). The psychological effects of quarantining a city. *Bmj, 368*.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş:(temel ilkeler ve LISREL uygulamaları)*: Ekinoks.
- Torales, J., O'Higgins, M., Castaldelli-Maia, J. M., ve Ventriglio, A. (2020). The outbreak of COVID-19 coronavirus and its impact on global mental health. *International Journal of Social Psychiatry, 0020764020915212*
- Xiang, Y. T., Yang, Y., Li, W., Zhang, L., Zhang, Q., Cheung, T., ve Ng, C. H. (2020). Timely mental health care for the 2019 novel coronavirus outbreak is urgently needed. *The Lancet Psychiatry, 7*(3), 228-229.
- Wang, J., ve Wang, X. (2019). *Structural equation modeling: Applications using Mplus*: John Wiley ve Sons.